

[4 jaar Verkeersslang: Het succes van samenwerking op scholen]

[ing. N. Moedersheim, DTV Consultants, n.moedersheim@dtvconsultants.nl]

[ing. P van den Bosch, DTV Consultants, p.v.d.bosch@dtvconsultants.nl]

Bijdrage aan het Colloquium Vervoersplanologisch Speurwerk 2006,

23 en 24 november 2006, Amsterdam

Inhoudsopgave

Samenvatting

- 1 Inleiding**
- 2 Verkeersveiligheid rond scholen**
- 3 De Verkeerssling**
- 4 Resultaten: gedragsverandering in cijfers**
- 5 Communicatie en publiciteit**
- 6 Ervaringen van ouders: verbeterpunten**
- 7 Samenwerking als belangrijk speerpunt**
- 8 Haarlemmerwonderolie**

Referenties

Samenvatting

De Verkeersslang® vermindert het aantal autoverplaatsingen van en naar de basisschool. Met de Verkeersslang worden de ouders zich ervan bewust dat ze voor het schoolverkeer een andere vervoerswijze dan de auto kunnen kiezen. Scholen gaan, met de Verkeersslang als kapstok, een lesweek lang met de vele aspecten van het thema verkeer aan de slag. Meetresultaten maken inzichtelijk dat hierdoor meer kinderen lopend of fietsend naar school gaan. De deelnemende basisscholen krijgen begeleiding, spelmateriaal, een educatief draaiboek, lesmateriaal en gebruik van de website www.verkeersslang.nl. Elke school kan uiteindelijk op geheel eigen wijze een verkeersweek vormgeven.

Samenwerking is bij het project Verkeersslang een van de bepalende succesfactoren. Naast de scholen zelf, zijn de politie, de gemeente, verkeersouders en belangenorganisaties zoals 3VO bij de uitvoering van de Verkeersslang betrokken. DTV Consultants is de aanjager. Kortom: de Verkeersslang is een prima basis voor een gedegen samenwerking.

Maar de Verkeersslang biedt meer en breder resultaat dan alleen de verbetering van de verkeersveiligheid. Kinderen gaan meer bewegen door het lopen en fietsen naar school. Dat is gezonder. Tevens wordt de luchtkwaliteit verbeterd door vermindering van de korte ritten. Ook aan educatie is gedacht, want kinderen krijgen les over het thema verkeer.

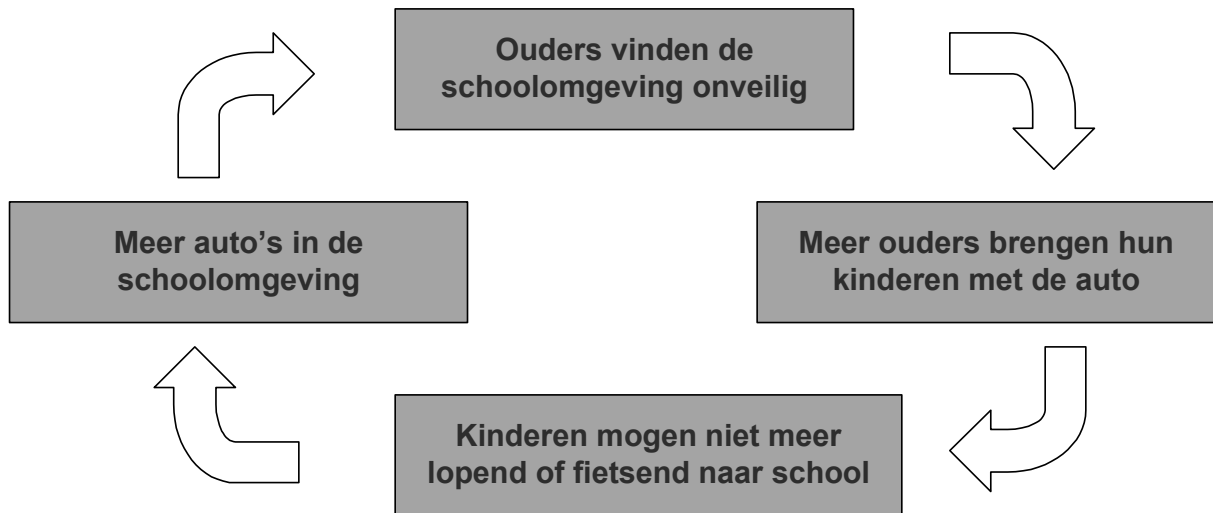
1. Inleiding

De Verkeersslang® vermindert het aantal autoverplaatsingen bij de basisschool. Met de Verkeersslang worden de ouders zich ervan bewust dat ze voor het schoolverkeer een andere vervoerswijze dan de auto kunnen kiezen. Kinderen die lopend of fietsend naar school komen worden een lesweek lang beloond met een sticker. Die stickers worden op een spandoek met de Verkeersslang geplakt. Scholen gaan, met de Verkeersslang als kapstok, een lesweek lang met de vele aspecten van het thema verkeer aan de slag. Samenwerking is bij het project Verkeersslang een van de bepalende succesfactoren, want vele partijen zijn bij de uitvoering betrokken. Kinderen gaan uiteindelijk door de Verkeersslang meer bewegen door het lopen en fietsen naar school. Dat is niet alleen goed voor de verkeersveiligheid bij de schoolpoort, maar ook veel gezonder. Tevens verbetert de luchtkwaliteit door reductie van de korte ritten. De Verkeersslang is een prima basis voor een gedegen samenwerking en een zichtbaar resultaat.

2 Verkeersveiligheid rond scholen

Een belangrijk aandachtspunt binnen het verkeersveiligheidsbeleid zijn de kwetsbare verkeersdeelnemers. Hieronder vallen bijvoorbeeld kinderen jonger dan 12; de groep die naar de basisschool gaat. Deze groep is kwetsbaar en wordt in het woon-schoolverkeer regelmatig aan verkeersonveilige situaties blootgesteld.

Objectief gezien is de schoolomgeving een relatief verkeersveilige omgeving. Het aantal ongevallen, en zeker het aantal ongevallen met gewonden of erger als gevolg, is gelukkig beperkt. Het gevoel van verkeersonveiligheid is echter groot. Ouders brengen hun kinderen (steeds vaker) met de auto omdat de schoolroute verkeersonveilig is; er is sprake van een *neerwaartse spiraal* (zie afbeelding 2.1). Het is zaak deze neerwaartse spiraal te doorbreken.

Afbeelding 2.1: Neerwaartse spiraal

De schoolomgeving is sinds jaar en dag dan ook een aandachtspunt voor overheden op diverse niveaus. Het (Brabants) VerkeersveiligheidsLabel is bijvoorbeeld een van de positieve uitingen die daadwerkelijke aandacht vraagt aan scholen voor een structurele inbedding van de verkeersveiligheidssituatie rond scholen. Een ander sprekend voorbeeld is de actie ‘Op Voeten en Fietsen’ van 3VO tijdens de nationale ‘Week van de Vooruitgang’.

3 De Verkeerssling

De Verkeerssling is een initiatief dat in het kader van een Europees SAVE-project ‘EMOTIONS’ uit Vlaanderen is komen overwaaien. Het idee is in Vlaanderen ontwikkeld door Mobiel21. Zij zetten het al ruim vijf jaar succesvol in, momenteel bij ongeveer vijfhonderd scholen per jaar. In Vlaanderen staat het vooral bekend als de ‘Schoolspaaractie’ en wordt het in het voorjaar op alle deelnemende scholen tegelijkertijd ingezet.

In het kader van het EMOTIONS-project is gekeken of het initiatief ook in Nederland voet aan de grond kon krijgen. Eén van de doelstellingen van de Europese Commissie (EC) is namelijk het inzetten van maatregelen die een grote overdraagbaarheid hebben naar andere Europese landen.

De overdracht naar Nederland was aanvankelijk moeizamer dan verwacht. Dit lag niet zozeer aan het principe van de Verkeersslang als wel aan de overvolle agenda's van basisscholen en de specifieke verschillen tussen Nederland en Vlaanderen. Te denken valt hierbij aan het grote onderscheid in modal split en in onderwijsmethodiek. Na een aarzelende start in Kaatsheuvel en Breda is een eigen Nederlands product ontstaan dat inmiddels is omgedoopt tot 'de Verkeersslang'.

DTV Consultants weet wat ervoor nodig is om te zorgen dat ouders (en kinderen) de auto laten staan op weg naar school. De Verkeersslang bewijst dit met uitstekende resultaten (gemiddeld 50% minder auto's in de schoolomgeving!) Het proces om tot daadwerkelijke gedragsverandering te komen kan gezien worden als een drietrapsraket:

1. De scholen moeten betrokken zijn.
2. De kinderen moeten gemotiveerd zijn.
3. Het moet leuk zijn.

Dit brengen wij in de praktijk door:

- samen te werken met de scholen;
- het betrekken van alle partijen;
- het ontplooiën van praktische en vooral leuke activiteiten;
- het delen van goede ervaringen;
- het genereren van publiciteit en marketing.

Enthousiasme op scholen stimuleert

En zorgt voor gemotiveerde kinderen!

Doel

De Verkeerssling moedigt kinderen van een basisschool aan om gedurende één schoolweek van 5 dagen veilig, milieuvriendelijk en gezond naar school te komen. Het spelelement laat kinderen klassikaal beleven dat het leuk is om veilig, milieuvriendelijk en gezond naar school te komen. Via de kinderen worden de ouders benaderd om toch vooral de auto te laten staan, of, als de auto gebruikt wordt, te gaan carpoolen. Milieuvriendelijk en veilig naar school gaan kan dus op de volgende manieren:

- Te voet;
- Met de fiets;
- Met de (school)bus;
- Carpoolend.

Spelprincipe

Het principe van de Verkeerssling is eenvoudig en doeltreffend. Kinderen moeten gedurende een week zoveel mogelijk met de fiets, te voet of met het openbaar vervoer naar school komen. Dan verdienen zij een sticker. Deze stickers worden dagelijks verzameld en op een spandoek met een verkeerssling aangebracht. Als de Verkeerssling aan het einde van de week vol is, krijgen de kinderen een prijs.

Het spel vormt de kapstok van een themawEEK rond verkeer, verkeersveiligheid en milieubewust en gezond naar school komen. Het spel is de aanleiding voor en de kern rond een groot aantal mogelijke activiteiten. Naast spelbenodigdheden worden ook lesideeën en lesmateriaal beschikbaar gesteld. De school bepaalt zelf de uiteindelijke vorm, afhankelijk van de eigen schoolsituatie en de inbreng van verkeersouders, 3VO, gemeente en politie.

De Verkeersslang in de praktijk

Elke dag van de spelweek vraagt de docent aan de kinderen op welke wijze zij naar school zijn gekomen. Elke dag wanneer een kind te voet, met de fiets, per carpool of met de bus naar school komt, krijgt het kind een sticker. Alléén met de auto naar school komen levert dus geen sticker op.

Al deze stickers worden dagelijks klassikaal op kaartjes geplakt. Zijn er voldoende stickers op een kaartje, dan mag het kaartje op een spelspandoek in de vorm van de Verkeersslang worden geplakt. Dit doet iedere klas. De bedoeling is dat het spandoek aan het einde van de week vol is, zodat de kinderen met de hele school een prijs verdienen.

Wanneer zijn er voldoende stickers op een kaartje? De school stelt een streefdoel op van het percentage 'veilige en milieuvriendelijke verplaatsingen' dat men wil bereiken tijdens de spelweek. Met behulp van een voormeting van de gebruikte vervoerswijzen wordt een inschatting gemaakt van het doel dat met het spel te halen is. Dus: wordt in de weken voor het spel ongeveer 30% van de verplaatsingen met de auto gemaakt, dan kan het een streefdoel zijn om dit gedurende de week terug te brengen naar 20%. Dit betekent dus meer fietsers en voetgangers. Uiteraard wordt ook na het spel nog een meting gehouden, om te kijken of de themawEEK effect heeft gehad.

Ook als men verder weg woont, kan men een kind mee laten doen met het spel. Men kan dan de auto een paar straten verder van de school weg parkeren, en een kind bijvoorbeeld de laatste paar honderd meter te voet tot de school brengen. Als een kind toch met de auto naar school wordt gebracht, dan wordt er naar gestreefd om de auto op een vooraf aangewezen veilige plaats te parkeren. Hierdoor verdwijnt de verkeersonveiligheid voor de schoolpoort. Voor andere gevallen wordt een beroep gedaan op de creativiteit van de school. Aan alle kinderen moet namelijk de kans worden geboden om mee te kunnen doen met het spel.

Ook aan de leerkrachten wordt gevraagd om niet met de auto naar school te komen, maar met de fiets, te voet of het openbaar vervoer. Als men toch met de auto komt, dan is het verzoek om de auto niet bij de school te parkeren, maar op een veilige, vooraf aangewezen plaats in de buurt van de school

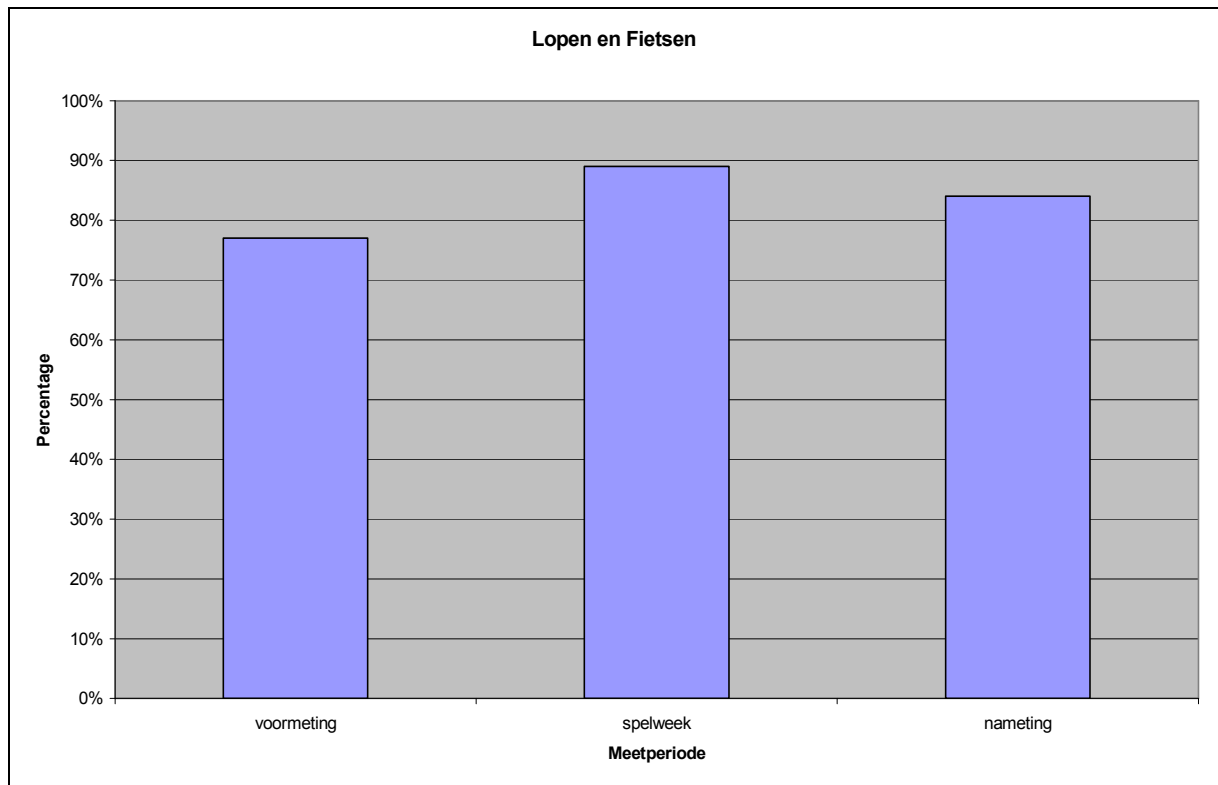

(bijvoorbeeld een pleintje). Daarmee verdienen dan ook de leerkrachten een sticker. Een goed voorbeeld doet goed volgen.

4 Resultaten: gedragsverandering in cijfers

De verkeersveiligheid, het milieu en de gezondheid van kinderen krijgen door het project een positieve impuls. Metingen voor, tijdens en na de themaweek laten zien dat het effect van de Verkeersslang langer blijft hangen dan alleen tijdens de projectweek.

In de afgelopen jaren heeft gemiddeld 88% van de scholen tijdens de nameting méér milieuvriendelijke of verkeersveilige verplaatsingen behaald dan tijdens de voormeting. Figuur 1 geeft het gemiddelde aandeel milieuvriendelijke/verkeersveilige verplaatsingen per week. Tijdens de themaweek stijgt het percentage lopende en fietsende kinderen gemiddeld tot bijna 90%.

Figuur 4.1: gemiddelde aandeel milieuvriendelijke/verkeersveilige verplaatsingen per week

Er hebben in Nederland al meer dan 200 scholen in 27 gemeenten deelgenomen aan de Verkeersslang. In totaal hebben tot nu toe naar schatting 60.000 kinderen aan de Verkeersslang meegedaan. Uit extra metingen bij 13 deelnemende scholen blijkt dat 20 weken later het aantal leerlingen dat te voet of per fiets naar school komt nog steeds 85% is, wat gelijk is aan de nameting 4 weken later. Na anderhalf jaar is dit percentage verder gedaald, maar het verschil met de voormeting is nog 6% hoger. De

Verkeerssling heeft na anderhalf jaar nog steeds effect, zij het in mindere mate. Het effect anderhalf jaar later is dat nog 35% van het effect dat tijdens de Verkeerssling wordt behaald.

Succesfactoren

De kracht van het project wordt gevormd door drie, niet van elkaar los te koppelen, factoren:

- de benadering via positieve emoties. Positieve emoties bij de kinderen worden doorvertaald naar positieve emoties bij de ouders. Op een verkeersveilige en milieuvriendelijke wijze naar school komen roept positieve emoties op. Positieve emoties zorgen voor een positieve houding en een daaraan gekoppeld positief gedrag. Kortom het aantal autoritten naar de basisscholen wordt tijdens de actieweek geminimaliseerd ten faveure van gebruik van de fiets en lopen.
- de samenwerking tussen betrokken partijen. Binnen het project is sterk samengewerkt tussen diverse partijen. DTV Consultants is hierbij de aanjager en de projectleider. Maar het succes is mede te danken aan de sterke inbreng van de politie in de vorm van bezoeken aan de scholen, voorlichting en ondersteuning. Daarnaast heeft de gemeente vanuit diverse afdelingen het project ondersteund. Last but not least hebben de scholen, de kinderen en hun (verkeers)ouders een erg belangrijke bijdrage geleverd.
- de laagdrempelige en tailormade benadering. De Verkeerssling is in België¹ reeds een beproefd concept. DTV Consultants heeft het product aangepast en geschikt gemaakt voor Nederland. Dit is gedaan door het spel te verweven in een themaweek verkeer en het uit te breiden met leermiddelen en didactische en pedagogische elementen. Hierdoor is het voor scholen eenvoudig om een themaweek verkeer te organiseren met de Verkeerssling als kapstok.

Een bijkomend positief effect van de Verkeerssling is, dat er een hele schoolweek aandacht is voor verkeersveiligheid. Gedurende een hele week wordt met de verkeerssling als kapstok een themaweek georganiseerd, waarin tijdens de lessen op theoretische en praktische basis aandacht wordt besteed aan verkeer.

Fietsversierwedstrijd

Fietsparcours op het schoolplein

Het feit dat kinderen een hele week gemotiveerd worden om te lopen of te fietsen, zorgt voor voorzichtige gedragsverandering. Veel acties rond verkeersveiligheid hebben een zeer tijdelijk karakter, een dag of een middag zorgen dan in de beleving van de ouders voornamelijk voor extra regellast en rompslomp. Nu een actie een week duurt ervaren ouders dat lopen of fietsen helemaal niet meer tijd hoeft te kosten dan normaal, en dat het zeker niet veel meer regellast met zich mee brengt. De tweede dag van de themawEEK blijkt de fiets nog steeds volle banden te hebben, en is de fietsroute naar school bekend. De derde dag heeft het nog steeds niet geregend en de vierde dag blijkt dat een kort fietsritje of een wandelingetje best prettig is. De vijfde dag is lopen of fietsen al een stuk vanzelfsprekender geworden.

De Verkeersslang wordt, in tegenstelling tot veel andere acties, op de hele school ingezet, dus van groep 1 tot en met groep 8. Hierdoor is er in alle groepen aandacht voor het onderwerp en gonst het binnen een school over de thema's verkeer en verkeersveiligheid. De hele school werkt 'samen' aan verkeersveiligheid.

5 Communicatie en publiciteit

De website www.verkeersslang.nl is een belangrijk communicatiemedium voor en door scholen. Op de website vinden de scholen allerlei lesideeën, tips en informatie over het project. Ook staan op deze site alle resultaten van de deelnemende scholen. Op de website staan ook foto's van activiteiten, zoals openingen en afsluitingen van de themawEEK over het onderwerp 'verkeer' die de scholen hebben georganiseerd.

Afbeelding 5.1: www.verkeersslang.nl

Afbeelding 5.2: Gratis publiciteit vergroot beleving en effect

Daarnaast kan de Verkeersslang rekenen op heel wat gratis publiciteit. Lokale en regionale kranten berichten veelvuldig over de verkeersslang. Dit zorgt niet alleen voor meer enthousiasme bij ouders en scholen, maar zorgt tevens voor positieve publiciteit voor het lokale bestuur dat de Verkeersslang heeft omarmd.

6 Ervaringen van ouders

DTV Consultants heeft in juli 2006 met behulp van een enquête onderzoek laten doen naar de waardering van ouders voor de Verkeersslang. Ouders zijn zeer te spreken over het project 'Verkeersslang'. 91% van de ouders geeft aan dat hun kinderen door middel van de Verkeersslang op de juiste manier gestimuleerd worden om lopend en fietsend naar school te gaan.

Een aanzienlijk deel (42%) van de ouders vindt dat de schoolomgeving veiliger is geworden door het spelen van de Verkeersslang. Daarnaast wordt ook het bewustwordingseffect (op het gebied van verkeersveiligheid en milieu) dat het project heeft op de kinderen belangrijk gevonden, want 74% van de ouders geeft aan dat beter wordt nagedacht over het vervoermiddel dat wordt gebruikt om naar school te gaan.

Veel van de geënquêteerde ouders geven aan graag zelf meer bij de Verkeersslang betrokken te worden om een bijdrage te leveren, bijvoorbeeld door mee te werken aan activiteiten in een themaweek. De ouders vinden dat de Verkeersslang een meer structurele inbedding in het

lesprogramma verdient. 90% van de respondenten geeft aan dat de Verkeersslang elk jaar moet terugkeren op school om de effecten langer te laten beklijven.

DTV Consultants gaat naar aanleiding van het onderzoek bekijken hoe deze, door de ouders gewenste, structurele aandacht voor verkeersveiligheid onderdeel kan uitmaken van het project Verkeersslang. Uitgangspunt daarbij is dat de belasting van de leerkrachten op school niet toeneemt. Het doorontwikkelen van het principe van de Verkeersslang is in ieder geval een speerpunt voor de komende jaren.

7 Samenwerking als belangrijk speerpunt

Samenwerking is bij het project Verkeersslang een van de bepalende succesfactoren. Al sinds de eerste uitvoering van het project wordt samenwerking gezocht de volgende partijen:

- Gemeente;
- Scholen;
- Politie;
- Verkeersouders;
- Belangenorganisaties (zoals 3VO).

Allemaal zijn ze bij de uitvoering van de Verkeersslang betrokken. DTV Consultants is de aanjager. De inbreng van de politie vindt bijvoorbeeld plaats in de vorm van bezoeken aan de scholen, voorlichting en ondersteuning tijdens de themawEEK. Daarnaast ondersteunt een gemeente (veelal vanuit diverse afdelingen) het project. Uiteraard leveren de scholen, de kinderen en hun (verkeers)ouders een erg belangrijke bijdrage.

Mobiele fietsenmaker

Ronald McDonald Veiligheidsshow

De ervaring leert dat het succes van de Verkeersslang afhankelijk is van de inzet van de school. Van 38 scholen is een evaluatie beschikbaar en zijn alle metingen bekend. 20 scholen hebben een zeer

actieve themaweek gehouden, 5 scholen hebben een actieve en 4 scholen hebben een weinig actieve themaweek gehouden. 5 scholen hebben geen actieve themaweek gehouden.

Actieve themaweek	Verbetering
Geen	8%
Weinig	5%
Actief	12%
Zeer actief	11%

Tabel 7.1: relatie inzet themaweek en resultaat Verkeersslang

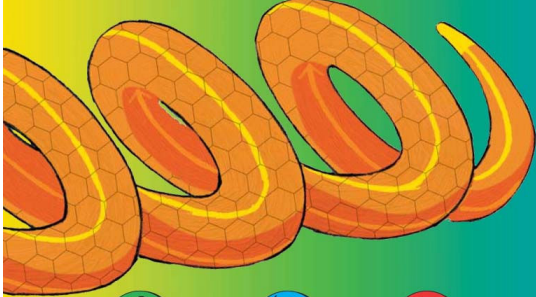
De scholen die een actieve themaweek hebben gehouden scoren beter. Deze scholen halen bijna een 2x zo groot effect ten opzichte van de voormeting. Een actieve themaweek, waarbij de inzet van minimaal de school is dus erg belangrijk om een zo groot mogelijk effect te bereiken. In deze succesfactor zit paradoxaal gezien tevens de grote bedreiging voor het bereiken van een structureel effect; een deel van de scholen ziet de verkeersslang liever niet terugkeren. Zij vinden het project te intensief of hebben het te druk.

8 Haarlemmerwonderolie

De Verkeersslang mag, mede door zijn eenvoud, worden gezien als een soort Haarlemmerwonderolie voor basisscholen met verkeersproblematiek, milieuproblemen (luchtkwaliteit) en kinderen die in beweging moeten komen. Veel partijen hebben daarom al interesse getoond in de Verkeersslang. DTV Consultants wordt tegenwoordig ook benaderd door **GGD's**, milieuorganisaties, politieke partijen en de pers. Zo wil de GGD met de Verkeersslang kinderen meer aan het bewegen krijgen om overgewicht tegen te gaan. De stichting Natuur en Milieu heeft interesse in de Verkeersslang, omdat het een zeer positieve invloed heeft op het milieu.

De Verkeersslang biedt dus meer en breder resultaat dan alleen de verbetering van de verkeersveiligheid. Kinderen gaan meer bewegen door het lopen en fietsen naar school. Dat is **gezonder**. Tevens wordt de **luchtkwaliteit verbeterd** door de vermindering van de korte ritten. Ook aan **educatie** is gedacht, want kinderen krijgen les over het thema verkeer. Mensen dragen graag hun steentje bij aan de verbetering van de **leefbaarheid en veiligheid** van kinderen. De Verkeersslang is al opgenomen in de 'Wall of fame' van SenterNovem en heeft de Bredase 'Hart voor je Buurt-prijs' gewonnen. Kortom: de Verkeersslang is een prima basis voor een gedegen samenwerking en een veiligere schoolomgeving.

Doe mee met De Verkeersslang!

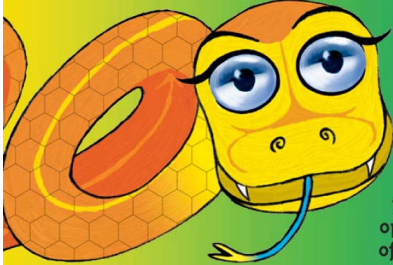
naar school
lopen

op de
fiets

per openbaar
vervoer of
samen
met de auto

Een spel dat je speelt met de hele school, met als doel kinderen veiliger en milieuvriendelijker naar school te laten komen. Lopend, met de fiets, met het openbaar vervoer of carpoolend.

De Verkeersslang

Een initiatief van Langzaam Verkeert. In Nederland wordt De Verkeersslang reeds mogelijk gemaakt door DTV Consultants

Referenties

De Verkeerssling is reeds ingezet in de volgende gemeenten:

Almere	Landgraaf	Sneek
Breda	Weesp	Steenbergen
Rotterdam	Bussum	Stein-Elsloo
Halderberge	Geertruidenberg	Woensdrecht
Huizen	Geldrop-Mierlo	Hillegom
Beek (L)	Heiloo	Maarsse
Blaricum	Hengelo	Oosterhout (NB)
Breukelen	Hilversum	Deventer
Ede	Rijssen-Holten	Loenen
	Schinnen	

Voorlichting van de vuilnismen

Feestelijke lancering van de themaweek